

LIBOR VYKOUPILO

JIRÍ STŘÍBRNÝ PŘED NÁRODNÍM SOUDEM

Po svém vyloučení z řad československých socialistů v r. 1926 prodělal Jiří Stříbrný pozoruhodný politický vývoj. Od předsedy dočasně odštěpeného křídla národních socialistů přes Ligu proti vázaným kandidátním listinám dospěl až ke krajní pravici. Ve třicátých letech již nikoho nepřekvapilo, že se jeho strana, v té době již pod názvem Národní liga, sblížila s Marešovou fašizující Národní frontou i s národní demokracií a vytvořila s nimi Národní sjednocení.¹ Ve třicátých letech stanul Stříbrný dvakrát před soudem za hospodářské delikty spojené zejména s výkonem funkce ministra železnic, ale dvakrát byl osvobozen. Konečně si mohl na stránkách svých knih vyfídit účty se svými nepřáteli, zejména s E. Benešem, ale jeho prostřednictvím i s T. G. Masarykem.² V době mnichovské krize se Stříbrný nijak výrazně neangažoval, takže o něm můžeme slyšet až v následujícím období, a to v souvislosti se vznikem nového politického uskupení — Strany národní jednoty.

Pod taktovkou Berana a hegemonií krajně pravicového křídla republikánské strany vznikalo tak široké uskupení, které mělo zahrnout prakticky všechny z hlediska pravice použitelné strany. Stříbrný se touto cestou sešel s řadou bývalých spolupracovníků — s Hodáčem, který vedl Národní sjednocení, s Gajdou a NOF a z dřívějšíka i s O. Klapkou, který zastupoval národní socialisty. Agrárníky zastupoval J. Černý a v bloku se objevila i ČsSL (B. Stašek) a živnostníci (K. Chalupa), později se připojila i fašistická organizace Akce národní obrody. Všichni uvedení byli místopředsedy strany, která se prohlásila za „vedoucí státní stranu“ s cílem „soustředit a usměrnit národní síly a tuto vůli vyjádřit autoritativní demokracií: rychlou a výkonnou, tvrdou k tomu, co zklamalo a oslabilo, demokracií činu, ne slov.“³

1 Srov. V y k o u p i l, L.: *Strana československých socialistů a Jiří Stříbrný v roce 1926*. SPFFBU. C 43, Brno 1996, s. 115–128. T ý ž : *Jiří Stříbrný v čele vlastní strany*. In: ČMM 116, 1997, s. 217–232.

2 S t ř í b r n ý, J.: *Kramářův soud nad Benešem*. Spor dr. K. Kramáře s ministrem zahraničních věcí dr. Ed. Benešem. Praha 1938. Týž: *T.G.M. a 28. říjen*. Praha 1938.

3 *Český antifašismus a odboj*. Slovníková příručka. Praha 1988, s. 440.

Nepřítelem republiky první kategorie se po Mnichovu stal E. Beneš. V tomto momentě si Stříbrný vysloužil nejvíce odsouzení, neboť jeho tisk rozpoutal vlastně protibenešovskou kampaň, jejímž hlavním heslem bylo „Odbenešit republiku!“. Útok na Beneše byl spojen i s napadením Masaryka. Už 20. října *Expres* konstatoval, že „politika dra Beneše byla... také politikou Masarykovou a kriticizm nesmí se zastaviti ani před touto skutečností.“⁴ Teprve postupně se přidal agrární Večer a další listy. Útoky proti Benešovi a jeho stoupencům byly vedeny zálučně a bez racionální argumentace. Emotivně se útočilo na pudy a city, cílem byla osobnost Beneše člověka, teprve pak politika. Polopravdy i lži se podávaly tak často, až se staly pravdami. Fáma našla pevné místo na stránkách novin. U Stříbrného jste si mohli přečíst o Benešově paláci v Sezimově Ústí, „požívačná blondýna“ paní Hana Benešová měla chorobnou zálibu „v diamantech, kožiších, maršálovi Vorošilovovi a nedemokratickém chování“.⁵ Již zkušený Stříbrného redaktori dokázali přitom zahrát na sociální strunu a zbytek za ně dokončila obyčejná závist. Výpady proti Masarykovi byly někdy podobné těm, které si vysloužil v době hilsneriády nebo dokonce ještě dříve. Vytýkala se mu matka Němka, byl špatný v češtině, neboť jeho rodným jazykem byla němčina, česky hovořil barbarsky, byl špatný vědec i špatný učitel. Vše, čeho Masaryk dosáhl, bylo postaveno na běžném kariérismu.⁶

Součástí Benešovy skandalizace bylo otevření četných afér z první republiky. Již den po Benešově odletu zahájil štafetu F. Kahánek, důvěrník Beranův a nám známý spolupracovník Stříbrného. Požadoval rehabilitaci Gajdy, Perglera a Stříbrného. Široká publicita byla dávana hanlivým výrokům již zesnulých osobností na adresu E. Beneše. Často používán byl zejména Kramář, kterému Beneš ležel notně v žaludku. Jiří Stříbrný mohl konečně vydat svoji práci, na které spolu s Kramářem dost dlouho spolupracovali — Kramářův soud nad Benešem. Ve zjitřené atmosféře republiky byl náklad 1. vydání rozebrán během 12 hodin a Stříbrný opět dokázal, jak dobře umí kalkulovat. V téže době se znovu rozvířila 12 let stará aféra Stříbrného vyloučení ze strany československých socialistů. V *Nedělním listu* uveřejnil A. Hejnic článek *Nové cesty* — stejné cíle, článek, který měl za úkol Stříbrného rehabilitovat.⁷ Spolu se Stříbrným se ozval i ukřivděný Gajda. Ten zažádal rovněž o přezkoumání rozhodnutí kárného výboru ministerstva národní obrany.⁸

Za hlavní element českého národního rozkladu v době Mnichova byli považováni Židé. Vedle integrálních katolíků, jejichž antisemitismus (podle nich asemitismus) čerpal z ideových náboženských kořenů, se antisemitskými výpa-

4 *Expres*, 20. 10. 1938.

5 *Polední list*, 14. 10. 1938. Srov. R a t a j, J.: *O autoritativní národní stát. Ideologické proměny české politiky v druhé republice 1938–1939*. Praha 1997, s. 49–50.

6 *Nedělní list*, 20. 11. 1938. Článek byl nazván *Prof. Vlastimil Thomas Masaryk*.

7 *Nedělní list*, 1. 1. 1939.

8 P a u l u s, F.: *Případ generála Gajdy*. Bratislava 1939. K ostatním kritikům srov. R a t a j, J.: *O autoritativní*, s. 54.

dy nejvíce hemžil tisk Stříbrného. Sám Stříbrný byl vybrán, aby spolu s R. Procházkou (Národní listy) a poslancem E. Kundtem reprezentoval Česko-Slovensko v mezinárodním antisemitském čísle berlínského listu „12 Uhr-Blatt“. Příspěvek zveřejnil pod příznačným názvem Naše nová cesta — bez Židů!⁹ „Značná část národa si přeje, abychom židovskou otázku řešili s umírněností a v onom příkladném duchu spravedlnosti, kterým jsou nesena příslušná zákonná opatření sousední říše,“ cynicky napsalo Národní osvobození.¹⁰

Mezitím se však historický vývoj dostal znovu dále. V předvečer 15. března se Stříbrný zúčastnil jednání předsednictva Strany národní jednoty. Kromě něj byli přítomni i dr. Černý, msgr. Stašek, K. Chalupa, M. Hodža a také R. Gajda. Do čela vlády měl být na místo Berana postaven dr. Černý, ministerstvo národní obrany měl obsadit Gajda a ministerstvo železnic Stříbrný. K proponovaným opatřením však již nemohlo dojít. V ranních hodinách 15. března předsednictvo strany zasedlo znovu. Za účasti dr. Černého, Stříbrného, dr. Lukavského, Chalupy, Hrabíka, msgr. Staška, dr. Klapky a dr. Hodáče se jednalo o změně politických poměrů. Původní večerní návrh na jmenování nové vlády padl. Místo toho bylo vypracováno svolání k národu, v němž se konstatovalo, že obsazení českých zemí bylo provedeno násilím a bez našeho souhlasu. K uveřejnění této proklamace však již nedošlo.¹¹

Po okupaci zbytku Česko-Slovenska a vytvoření protektorátu se Stříbrný zcela stáhl. „Velmi se poukazuje na Stříbrného, který po 15. březnu 1939 mlčí jako zařezaný, ačkoli naň bylo i dost útoků, že dříve měl tolik řečí a nyní se proti pres. Benešovi osobně vůbec nevyslovil. Je známo, že býv. šéfredaktorovi ve svém listě Wernerovi (nyní v Českém slově) ani na pozdrav neodpovídal, a když ho potkal, jako by ho neviděl. Spatřuje se v jeho postoji přece jen kus charakteru.“¹² Takové a podobné zprávy o něm odcházely do Londýna. Ve zprávě z domova z 1. 12. 1939 se dokonce objevuje informace, že Stříbrný „je ochoten kleknout před Benešem a veřejně jej odprosít“.¹³ Jen počátkem r. 1940 ve zprávě o situaci v protektorátě šéfa čs. zpravodajské sluby plukovníka Frant. Moravce najdeme nějakou zmínku o Stříbrného aktivitách. Podle Moravcových informací „Beran, Stříbrný, Klapka, Hodač, dávají dohromady novou politickou čtyřku.“¹⁴ To však vypadá na opožděnou zprávu o Straně národní jednoty a podobnou informaci nemáme ověřenu z žádného jiného zdroje.

⁹ R a t a j , J.: *Proměny českého nacionalismu v druhé republice*. Historický obzor, č. 2, 1994, s. 43.

¹⁰ Národní osvobození, 28. 12. 1938.

¹¹ P a s á k , T.: *Pod ochranou říše*. Praha 1998, s. 25, 28.

¹² Hlášení dr. V. Kučery z vyslanectví ve Stockholmu do Londýna, 31. 12. 1943. Srov. F e i e r a b e n d , L.: *Politické vzpomínky*, III. Brno 1996, s. 449.

¹³ P a s á k , T.: *Pod ochranou...*, s. 193.

¹⁴ *Acta Occupationis Bohemiae et Moraviae*. Dokumenty z historie československé politiky 1938–1943. I. Vztahy mezinárodní diplomacie k politice čs. emigrace na Západě. K vydání připravila L. O t á h a l o v á a M. Č e r v i n k o v á , Praha 1966, s. 68, dokument č. 42 ze 4. 2. 1940.

Když v r. 1939 začal pracovat Národní soud, byl před něj jako prominent předvolán i Jiří Stříbrný. Jeho materiály podávají zejména majetkový přehled a to bylo také cílem. Ukázat, jak se celebrity první republiky obohatily skrze své funkce a hodnosti.¹⁵ Stříbrný předložil o sobě všechny údaje, ale ani svědectvím nebyl ochoten se na jeho činnosti podílet. V roce 1940 uveřejnil časopis Vlajka v článku „Bude Jiří Stříbrný vyslyšen?“ v reakci na zprávy o činnosti Národního soudu tato slova: „Doporučili jsme Národnímu soudu, aby od bývalého poslance a ministra Jiřího Stříbrného, jenž byl starým režimem tak pronásledován a bit, hleděl získat materiál proti bývalým politickým kapacitám, resp. bývalým vládním politickým stranám.“¹⁶ Národní soud však nebral toto doporučení vážně a také Stříbrný se nemínil pouštět do takového podniku.

Jiří Stříbrný se postupně stáhl nejen z veřejného života, ale i z vydavatelského podniku Tempo, který přenechal svému synovi. Ještě předtím však nechal z hlavičky listů odstranit nápis „Zakladatel Jiří Stříbrný“. Jeho syn hovoří o tom, že byl „z podniku vykázán a zakázán mu vůbec do redakce přístup“.¹⁷ Snad za jeho působení v redakci Polední list provedl v den Hitlerových narozenin proti němu poměrně vtipný výpad. Ačkoliv se nám již nepodaří dokázat, zda byl v pozadí této schválnosti Stříbrný, míra ironie odpovídá některým jeho předešlým útokům.¹⁸ Zatímco na první straně se objevila fotografie a blahopřání k Hitlerovým padesátinám, následovala reklama na povzbuzující prostředek, který dodá sílu a vitalitu těm, kteří je po padesátce ztrácejí.

Za pražského povstání vyšlo 6. května 1945 poslední číslo Poledního listu. Otisklo provolání tzv. vojenského velitelství Alex, jež připravovalo ozbrojené povstání v závěru války a sehrálo významnou roli v pražském povstání. V provolání se hovoří o vstupu spojenců na naše území, o okresních výborech, které se ujímají řízení politické správy jako orgány České národní rady. Dále jsou uvedeny místní národní výbory, které v jednotlivých obcích přebírají moc a podřizují si veškeré obecní, veřejné i státní zaměstnance. Zmíněna je i jejich spolupráce s revolučními výbory na závodech a s občanskými výbory. Dále se v provolání říká: „Ostatní občané plní bezpodmínečně veškerá nařízení národních výborů a jsou poslušni výkonných orgánů národních výborů, tj. četnictva, vojenských oddílů, pomocných jednotek mládeže atd. Dosud platné zákony a nařízení zůstávají prozatím v platnosti. Všechny úřady konají dále svoji povinnost. Veškeré podniky a výroby pracují nerušeně dál. Jen pořádek zaručí nám zdárný vývoj. Kdo ničí majetek, zapaluje nebo plení, dopouští se zločinu. Majetek našich nepřátel je národním majetkem. Ničení hodnot ze msty nebo ziskuchtivosti bude ihned nejpřísněji trestáno, v těžkých případech i smrtí. Každému bu-

15 Materiály Stříbrného jsou v Archivu Kanceláře prezidenta republiky (AKPR), Národní soud, NS 220/39, Jiří Stříbrný.

16 Vlajka, č. 197, 30. 8. 1940.

17 AKPR, T 43/45, Informace o tiskárně Tempo, 475/27.

18 Polední list, 20. 4. 1939.

de dána možnost přispět k očistě národa a nikdo neujde zaslouženému trestu.¹⁹ V závěru textu je výzva ke svornosti a provolání slávy spojeneckým armádám a ČSR. Podepsáni jsou jako předseda Národního výboru v Praze gen. Frant. Slunečko, který stál v čele vojenského velitelství Alex a nakladatel Karel Neubert jako jeho místopředseda.²⁰ Poté byla činnost tiskařského podniku Tempo zastavena.

Jiří Stříbrný zdaleka nebyl mezi prvními zatčenými, o jejichž vině měl rozhodnout Národní soud, který byl vytvořen na základě dekretu prezidenta republiky č. 17/1945 Sb. ze dne 19. června 1945. S ním související velký retribuční dekret (č. 16/1945 Sb.) v díkci Košického vládního programu přímo jmenoval osoby, které mají být souzeny jako zrádci. Byli to „státní prezident tzv. protektorátu, členové protektorátních vlád, členové ústředního vedení Vlajky, členové Kuratoria pro výchovu mládeže, členové výboru a činovníci České ligy proti bolševismu, vedoucí činovníci Národní odborové ústředny zaměstnanců a Svazu zemědělství a lesnictví, novináři, kteří v denním tisku propagačně sloužili vládě veřelců, nebo vůbec osoby, které byly vedoucím postavením v životě politickém, vysokým úřadem, vysokou funkcí velitelskou nebo význačným místem v životě hospodářském vázány být svým spoluobčanům vlasteneckým vzorem.“²¹ Žádnou z uvedených funkcí J. Stříbrný za protektorátu nezastával, dokonce nebyl činný ani jako novinář. Proto se o něj orgány Národní bezpečnosti nezajímaly a dokonce se nenašel nikdo, kdo by na něj nějak soud nebo policii upozornil. „V době udavačské psychosy, která se pochopitelně zmocnila lidu a zavinila udání mnoha nevinných, Stříbrného nikdo neudal.“, zdůrazňuje jeho žena v pozdější žádosti o revizi trestu, adresované Kanceláři prezidenta republiky.²²

Sám Stříbrný napsal již 23. května 1945 osobní dopis prezidentu E. Benešovi. Později doplnil podrobnější zprávu a jeho syn připojil informace i tiskárně Tempo, jejímž ředitelem byl za války. Oba se snažili doložit, že činnost jejich i jejich podniku byla v souladu s principy národní cti. „Po celých 6 let války řídl jsem se jedinou myšlénkou: abych jako jeden z posledních, kteří před 27 lety stáli v čele 28. října, zvedal lidem doma často pokleslé hlavy a celým svým důstojným chováním ani v tom nejmenším nezpronevřil se myšlénce naší svobody a národní hrdosti a cti.“²³

J. Stříbrný byl zatčen až 4. dubna 1946.²⁴ K zatčení došlo v bytě u jeho syna v Praze, sám Stříbrný se většinou zdržoval ve své vile v Káraném. Hned odpo-

19 Nedělní list, 6. 5. 1945.

20 D o l e j š í, V.: *Noviny a novináři*. Praha 1963, s. 161.

21 Cit. podle § 2 dekretu prezidenta republiky č. 16/1945 Sb. ze dne 19. června 1945.

22 „... v době udavačské psychosy, která se pochopitelně zmocnila lidu a zavinila udání mnoha nevinných, Stříbrného nikdo neudal.“ AKPR, sign. T 475/27, Jiří Stříbrný, T 43/45.

23 AKPR, sign. T 475/27, Jiří Stříbrný, T 43/45.

24 AKPR, sign. T 475/27, Jiří Stříbrný, T 43/45. Sám Jiří Stříbrný ve svých pamětech uvádí jako den svého zatčení 3. dubna 1946. Viz: Historický ústav (dále HÚ) Praha, Stříbrný, J.: *Paměti*, sv. I, strojopis, s. 70.

ledne byl zatčený odvezen do pankrácké věznice, kde pak prožil celou svou devítiměsíční vazbu. Spoluvězni mu naznačovali, že jde jen o přechodné zajištění na dobu květnových voleb. Podobně optimisticky byla naladěna i rodina a do jisté míry i jeho obhájce, jinak zkušený dr. Kamil Resler.²⁵ Utvrzoval je v tom i fakt, že Stříbrný nebyl dlouhé měsíce vůbec vyslýchán a nebylo mu sděleno, z čeho je obžalován. Obhájce i jeho mandant dostali obžalobu až těsně v předvečer procesu a její obsah je utvrdil v přesvědčení, že prokuratura měla velmi těžkou práci, aby objevila alespoň něco, co by bylo možno žalovat. Obžaloba se soustřeďovala zejména na články v Poledním listu z let 1938 a první poloviny roku 1939, ať již byly podepsány J. Stříbrným nebo ne.

Proces byl zahájen 3. ledna 1947 v 9 hodin dopoledne v budově trestního soudu na Karlově náměstí v Praze a obžalovaný sem byl denně přivážen z Pankráce. Předsedou soudu byl vrchní soudní rada dr. Kaplan, žalobcem dr. Richter (jinak advokát ze Žižkova), obhájcem J. Stříbrného dr. Kamil Resler. Novináři odhadovali délku trvání procesu na 14 dní.²⁶ Stříbrný byl pobouřen zejména sestavou přisedících, mezi kterými zasedl redaktor Rudého práva, dcera Zdeňka Nejedlého — dr. Zdeňka Nedvěďová-Nejedlá a bývalý redaktor Prager Tagblattu Franz Sachs. Z více než stovky svědků obhajoby byli připuštěni jenom dva.²⁷

Hlavní body rozsáhlé obžaloby se soustřeďovaly na následující obvinění: — v době zvýšeného ohrožení republiky podporoval nacistické hnutí; — propagoval a podporoval nacistické hnutí, aby zvrátil mravní, národní a státní vědomí československého lidu, zvláště mládeže; — provinil se zločinem udavačství, neboť z jeho popudu Vojtěch Rozner napadl Václava Johanise, který pak spá-

²⁵ Jiří Stříbrný svému obhájci v pamětech důsledně říká Karel Resler. Šlo však o významného českého právníka, vydavatele a bibliofila, kulturního činitele a účastníka protinacistického odboje, JUDr. Kamila Reslera, jehož jméno bylo skutečným pojmem nejen v české advokacii, ale i v kulturní oblasti. Resler se narodil 23. 12. 1893 v Pardubicích a vystudoval v Praze. Již za gymnaziálních studií měl blízko k umělcům kolem S. K. Neumanna, byl rodinným přítelem starosty Sokola J. Scheinera a přátelil se s malířem a grafikem V. Brunnerem. Jeho advokátní kancelář Na Zderaze byla přímo uměleckým salónek a on sám publikoval nejen právnické studie, ale i životopisné monografie a bibliografické příručky. Jako sběratel bibliofil vydával krásně vybavené knihy svých přátel. Za okupace se zapojil do odboje, finančně pomáhal rodinám zatčených a spolupracoval s Přípravným národním revolučním výborem. Po osvobození působil jako obhájce ve věcech trestních před Národním soudem a Mimořádným lidovým soudem a jako advokát ex offio hájil i K. H. Franka. V dalších retribučních procesech byl mimo jiné obhájcem ministrů Richarda Bienerta a Jiřího Havelky. Protože vystupoval jako nestranný zastánce práva, dostal se do konfliktu s komunisty ještě před únorem 1948. Zažaloval totiž dva redaktory Rudého práva - Vojtěcha Dolejšího a Oldřicha Švestku. Po únoru byla jeho kancelář zavřena a on sám unikl procesu jen o vlas. Jako invalida se stal zaměstnancem Národního muzea, pro které provedl skvělé soupisy knihoven, např. na Křivokláte. Kamil Resler zemřel v červnu 1961 v Praze. Srov. *Kdo byl kdo v našich dějinách ve 20. století, zprac. M. Churáň a kol., Praha 1994, s. 454.*

²⁶ Svobodné slovo, 4. 1. 1947.

²⁷ Historický ústav (HÚ) Praha, S t ř í b r n ý , J.: *Paměti*, sv. I, s. 71.

chal sebevraždu. To však byla jediná obvinění, navíc nejasná a nepodložená, která měla vztah k období okupace. Většina dalších provinění uvedených v žalobě se vztahovala k době první republiky. „Plných 50 stran má obžaloba proti němu. Polovinu tohoto obsahu zabírá činnost obžalovaného před účinností retribučního dekretu. Lze ji chápat jako upřílišněnou ilustraci jeho politického smýšlení, které bylo odjakživa dojista reakčně protidemokratické, dokonce fašistické i s těmi ‚šedými košilemi‘, které Stříbrný zakládal po vzoru košil fašistických a nacistických. Jen málo místa je však věnováno skutečně zločinné činnosti obalovaného v dobách zvýšeného ohrožení republiky. A v tomto bodě se žaloba omezuje jen na poukaz, že nutil psát jiné...“²⁸ Tisk spočítal, že z celé této rozsáhlé obžaloby je jen 13 stran věnováno inkriminovanému období okupace. I když Svobodné slovo bylo nakonec nuceno uveřejnit opravu, jádra jeho připomínky se to nedotklo. V opravě je více rozvedena publicistická činnost Vojtěcha Roznera, za kterou byl Stříbrný činěn odpovědným a připojeno i to, že se obklopil fašistickými redaktory, jako byli Werner, Kahánek nebo Krychtálek.²⁹

V obžalovacím spisu, proti kterému měl výhrady obžalovaný, jeho obhájce i tisk, nalezneme řadu výroků, které význam tohoto závažného dokumentu snižují ještě i dnes. Ve zdůvodnění rozsudku byly totiž užity i některé „speciální“ argumenty: „Jest mužem 28. října, kteréžto okolnosti v pozdějších letech horlivě a demagogicky využívá.“ /s. 5/ „Opojen mocí nastupuje obviněný cestu směřující k rozvrácení státního uvědomění lidu a k rozrušení demokratických základů státu, tím ke zničení státu samého. Touto cestou je fašismus.“ A o něco dále: „Zášť jeho zraněné ctižádosti, naprostý nedostatek ukázněnosti a politického charakteru obrací se proti straně, již děkuje za svoji výjimečnou kariéru, a proti všem, které pokládá za své odpůrce. Jest to především prezident republiky a ministr zahraničí.“ /s. 6/ „Jiří Stříbrný zahajuje svůj bezohledný a nezodpovědný boj proti Hradu. V podstatě jest to boj proti demokratickým základům našeho státu.“ /s. 7/

Dopis zasláný 18. 1. 1932 z Lipska tamními fašisty Hessovi, v němž je navrženo navázat kontakt se Stříbrným a poskytnout mu peníze, je podle obžaloby „drtivým důkazem jak Hitlerova strana správně oceňovala nejen charakter obviněného, ale především jeho politické záměry, shodné s programem nacistů a směřující k rozbití demokratické soustavy státní a nakonec státu samého.“ /s. 8/ Dále je žaloba zaměřena na činnost Národní ligy. V této části je Stříbrný obviněn i z rozvratných plánů v rámci Národního sjednocení a z podpory některých extrémistů — Tuskányho, redaktorů Kuta a Wenera. „V květnu 1938 měli Ligisté volební heslo: ‚Kdo je proti křivým nosům, volí kandidátku číslo osm.‘ O bezzásadovosti obviněného svědčí, že obviněný se přitom soukromě stýká se Židy, a hraje s nimi karty, což jest důvodem veřejných útoků na obviněného.“ /s. 13/ „Vylíčenou politickou činností, spadající do doby před zvýšeným ohro-

28 Svobodné slovo, 4. 1. 1947.

29 Svobodné slovo, 8. 1. 1947.

žením republiky ve smyslu retribučního dekretu, pracuje obviněný soustavně a záměrně k propagaci fašismu a nacismu, ku zničení demokraticko republikánské formy státu, k rozvrácení státního a národního uvědomění lidu, k rozbití mezinárodních záruk bezpečnosti a samostatnosti státu, a tím ku jeho zničení v zájmu a k prospěchu jeho úhlavního nepřítele.“ /s. 14/

Následují obvinění vycházející ze Stříbrného tisku. Argumentem je tu paradoxně i obvinění ing. Schwarze z germanofilního psaní Poledního listu, které prý bylo spolu se Stříbrného kandidaturou příčinou porážky Národní ligy v obecních volbách v květnu 1938. Před soudem byla řešena i otázka platových podmínek zaměstnanců tiskařského podniku Tempo. „Obžalovaný nemohl jako zkušený politik a současník osvobozovacího boje z první světové války a eminentní úlohy Masarykovy a Benešovy v tomto boji ani na chvíli pochybovat o tom, že odjezd Dra Beneše a jeho okolí do zahraničí znamená zahájení tohoto nového osvobozovacího boje, a že v jeho rukou leží osud naší příští svobody. Jeho útoky proti němu jsou tudíž vědomým bojem proti našemu osvobození a schvalování okupace.“ /s. 27/ Přitom: „Nesmí nás mýlit vlastenecký postoj obviněného k naší květnové mobilisaci.“ /s. 28/ Přitěžující je i fakt, že Stříbrný byl 15. března 1939 u vlaku do Berlína.

„Svou novinářskou činnost provozuje obviněný až do srpna 1939. V té době obviněný, jenž nesporně vyniká chytrostí, dospívá k přesvědčení, že dojde k válce, v níž Německo prohraje. Proto přestává psát, nastrkuje za sebe své redaktory, kterým přikazuje aktivismus a sám se zahaluje do mlčení, aby mohl po válce, domněle nekompromitován, dělat ‚velké noviny‘ a pokračovat tak ve své rozvratné činnosti.“ /s. 29/ Ještě na jaře 1945 napsal Stříbrný brožuru s názvem Okolo Mnichova, která však nebyla tiskem vydána. I ta je prý součástí Stříbrného vychytralého alibismu.³⁰ Není divu, že obhájce Resler při tak děravé obžalobě doufal v dobrý konec procesu.

Hodně se očekávalo od svědectví ing. Františka Schwarze.³¹ Ten byl dávným spolupracovníkem Jiřího Stříbrného jak ve straně národně socialistické, tak později i v Národní lize. Jako odpůrce kapitulace odešel v r. 1939 do emigrace do Polska, kde byl v úzkých kontaktech s Osuským, Hodžou a politickým dobrodruhem, generálem Lvem Prchalou. V r. 1940 byl po evakuaci do Anglie zatčen tamní policií, uvězněn a posléze internován. Po válce byl předán československým orgánům a měl být rovněž postaven před soud. To zřejmě ovlivnilo

³⁰ AKPR, karton T 475/27, část V., obžalovací spis Jiřího Stříbrného.

³¹ Srov. J o h n , M.: *Čechoslovákismus a ČSR 1914 - 193*. Beroun 1994, s. 320. Ing. Schwarz nakonec sám odsouzen nebyl, pro nedostatek důkazů byl zproštěn viny, ale osvobozujícího rozsudku se nedočkal. Ještě před jeho vynesením zemřel v pankrácké věznici. Údaje částečně potvrzuje i Československý biografický slovník, Praha 1992, s. 627–8, který jako datum úmrtí uvádí 20. 2. 1947. Naopak Gregorovič tvrdí, že „zemřel v úplném zapomenutí, ale pod neustálým dozorem Státní bezpečnosti v šedesátých letech...“ Viz: G r e g o r o v i č , M.: *Kapitoly o českém fašismu*. Praha 1995, s. 103. Materiály Národního soudu však neumožňují zpřesnit údaj o úmrtí, jinak viz: SÚA Praha, AMS, ALS - TNS 18/46.

výrazně i jeho vystupování v soudní při Jiřího Stříbrného. Hájil totiž především sebe a své vlastní počínání.³²

Následujícího dne vnesl překvapení do jednání svědek obhajoby, špkt. Vlastimil Jirásek. Ten dosvědčil pod přísahou, že Jiří Stříbrný na zahradě u svého syna v Káraném ukrýval 3–4 zakopané pušky a 2 revolvéry. Jeho svědectví však na celkovém průběhu procesu nic nezměnilo, stejně jako svědectví Ausobského, redaktora a později i šéfredaktora Večerního listu. Ten prohlásil, že se několi-krát setkal s Rudolfem Smetánkou, bývalým ligistou a v Londýně členem Státní rady. Smetánka mu reprodukoval výpověď J. Stránského, podle níž se prezident Beneš v Londýně vyjádřil, že se „Stříbrný choval za okupace naprosto korektně“.³³

Ještě naposledy se Jiří Stříbrný v závěrečné řeči hájí: „Byl jsem vždy českým nacionalistou, ale nikdy jsem nepřekročil mez, která dělí nacionalismus od fašismu. Nikdo nemůže prokázat, že bych kterýmkoliv projevem, článkem nebo činem obhajoval německou vládu na území Československa. Přes svůj opoziční postoj, měl jsem vždy kladný poměr k čs. armádě. Celý život jsem se choval se stanoviska národního naprosto korektně a za okupace alespoň důstojně. Odepřel jsem vstoupit do Ligy proti bolševismu, Svazu pro spolupráci s Němci a odpíral jsem projevy a články pro Němce a proti emigraci. Na životě nemám zájmu. Nechci žít s Kainovým znamením zrádce, ale mám vědomí, že po celou válku jsem se choval důstojně a z českých politiků, žijících na tomto území, nejstateč-něji!“³⁴

Všeobecně se hovořilo o nejvyšším trestu. Ortel se očekával v sobotu 18. led-
na 1947 v 11,00 hodin. Pro velký nával zájemců byly uzavřeny chodby a mu-
sely být vydány vstupenky. Z 1.800 zájemců bylo uspokojeno jen 500. Rozsu-
dek byl nakonec vynesena až v 11,45 hodin. Stříbrný byl odsouzen na doživotí.
Ve zdůvodnění rozsudku se psalo, že „byl uznán vinným, že za zvýšeného ohro-
žení republiky jako novinář a vůdce politické strany sloužil vládě vetřelců a hlá-
sal a podporoval fašistické a nacistické hnutí tiskem, schvaloval a obhajoval
nepřátelskou vládu na území republiky, aby rozvrátil národní a státní vědomí
československého národa a zejména čs. mládeže. To vše se událo za okolností
zvláště přitěžujících, čímž se dopustil zločinu proti státu.“³⁵ Po rozsudku upadla
manželka obžalovaného do mdlob. Syn vyskočil a obvinil soud: „Vrahové!“
a obrátil se k otci: „Táto, my Ti zůstaneme věrni, my v Tebe věříme. Ať žije
Československá republika, ale spravedlivá!“ Syn byl zatčen a zažalován. Před
samosoudce dr. Solnaře usedl dne 11. 9. 1947.³⁶

Tvrký rozsudek byl kritizován i celou řadou Stříbrného odpůrců. „Stříbrný
jistě nebyl chvályhodnou politickou osobou a v domácím politickém životě ne-
hrál úctyhodnou roli. Byl znám jako Benešův odpůrce, který si nikdy ke svým

32 Archiv Liberální strany národně socialistické, karton 561, Jiří Stříbrný, II-158, část V.

33 AKPR, sign. T 475/27, Jiří Stříbrný, část V., T 140/47.

34 Nové slovo, 19. 1. 1947.

35 AKPR, sign. T 475/27, část V., obžalovací spis Jiřího Stříbrného.

36 Svobodné slovo, 12. 9. 1947.

útokům nebral rukavičky. Veřejnost — i ti, kteří ho nenáviděli — neviděla však v něm zrádce republiky a pomahače okupantů a silně kritizovala, když byl odsouzen k doživotí.³⁷ Řada znalých a zasvěcených cítila v pozadí ruku prezidenta Beneše, který se s definitivní platností vypořádal se svými odpůrci z dob první republiky. „Svoje pravicové protivníky z posledních předválečných let dal Beneš rozdupat s krutostí, jež byla směsí nespravedlnosti, neprozíravosti a nedemokratičnosti. Jiří Stříbrný, Rudolf Beran, Radola Gajda byli ovšem banální politikové drobného formátu, ale do doživotního žaláře nepatřili, zde bylo stíháno staré štvavé antibenešovství, nota bene v případě Stříbrného kajcné, nikoliv domnělá národní zrada.“³⁸ Zatímco první výrok pronesený L. Feierabendem, bývalým agráříkem a ministrem druhé republiky, protektorátu i emigrační vlády, je poměrně decentní, ve druhém si V. Černý nebere servítky. Zajímalo jej „proč šli do doživotního žaláře ministerský předseda druhé republiky Beran a jeden z ‚mužů 28. října 1918‘ Jiří Stříbrný, někdejší předák národně socialistické strany a předvčerejší spoluzakladatel naší politické pravice NNN, kterým z národních příčin nebylo lze vytýkat nic, Stříbrný se po celou válku přímo střehl styků s Němci, ačkoliv mu činili nabídky?“ A našel i odpověď. — „Měli však minulost úhlavních protivníků Benešových a jejich osud se podobal mstě, kterou uložila nelítostná osobní nenávisť.“³⁹ Černý asi nebyl daleko od pravdy, ačkoliv v té době neznal ještě Benešův výrok z listopadu 1940, který zaznamenal kancléř J. Smutný. Beneš tehdy hodnotil muže 28. října a konstatoval: „Já si z domácího odboje vážil jedině Rašína. To byl skutečně jediný revolucionář, zbojník, ten věděl, co chce. Kramář byl primadona a zbabělec, prosil císaře za milost, Švehla byl podvodník, Stříbrný všivák.“⁴⁰

Kancelář prezidenta republiky na sklonku roku 1947 zaregistrovala zprávu, kterou publikovalo i Rudé právo. Podle ní krajský soud trestní v Praze doporučil, aby bylo vyhověno žádosti o milost, kterou si odsouzený podal. Soud prý doporučil snížení a dokonce prý i zrušení trestu a odůvodnil své rozhodnutí nezavadným chováním odsouzeného během okupace.⁴¹ V archivu kanceláře prezidenta republiky se naproti tomu zachoval dopis přisedících Národního soudu, kteří reagovali na tyto zprávy a žádali prezidenta, aby „v tomto případě nepoužil svého ústavního práva k udělení milosti“⁴². Prezident Beneš dopis četl a dokonce připojil k pěti podpisům přisedících poznámku, že jejich funkce zanikla dnem 4. 5. 1947, když zákon č. 245/47 Sb. ukončil platnost retribučních dekretů

37 Feierabend, L.: *Politické vzpomínky*, sv. III, Brno 1996 s. 345.

38 Černý, V.: *Paměti III.* 1945 - 1972. Brno 1992, s. 180.

39 Černý, V.: *Paměti III.* s. 54–55. Vilém Hejl inspirován prof. Černým zařadil causu Stříbrný dokonce do své práce o kriminálním pozadí politických procesů v ČSR. Hejl, V.: *Zpráva o organizovaném násilí*. Praha 1990, s. 23.

40 *Acta Occupationis* s. 145, dokument 117, Benešova charakteristika z 20. 11. 1940.

41 AKPR, sign. T 475/27, část V., T 3483/47.

42 Dopis byl odeslán 16. 12. 1947 a dr. E. Beneš jej četl 29. 12., jak dokazuje jeho parafa. Viz AKPR, sign. T 475/27, Jiří Stříbrný, T 43/45, č. j. T 3483/47.

a činnost Národního soudu. Dále se však v celé věci neangažoval. Milost prezidenta republiky udělena nebyla.

Znovu si podal Stříbrný žádost o milost po 14. 6. 1948, kdy byl novým prezidentem republiky zvolen Klement Gottwald. Formálně to však žádost o milost nebyla, neboť Stříbrný ji zahajuje slovy: „Uznáváje snahu p. prezidenta zmírniti a usměrniti osud tisíců odsouzených dle retribučního dekretu, bohužel nemohu bráti na této šlechetnosti podíl, protože žádost o milost, třeba že nepřímo, předpokládá vědomí viny žadatele, třeba jen částečně. A toho u mne není.“⁴³ Argumentace Stříbrného je tradiční, zaujmou zejména slova: „Mou zásluhou byl to Pol. list, který 4 léta před válkou jediný z pražských deníků poslal šéfred. do sovětského Ruska, odkud přinesl asi 20 reportáží v objektivních člancích. Vznikly mně z toho nepříjemnosti... Předvídal jsem válku a v článku v Pol. listě uveřejněném i při přelíčení čteném, předvídal jsem, že válkou rozhodnou ruští dělníci.“⁴⁴ V odvolání zdůrazňuje Stříbrný ještě jeden fakt, totiž že jeho proces byl po formální stránce zmatečný, neboť poradě Národního soudu byl přítomen i náhradník (výše zmíněný redaktor Sachs), a to proti jasnému znění zákona, který připouští přítomnost náhradníka jen v případě nepřítomnosti některého ze 6 řádných členů soudu.

Ani poměrně poctivé vylíčení všech okolností vlastního životopisu, ani nadbíhání komunistické vládnoucí garnituře spojené s vyzdvihováním SSSR a naopak výpady proti Benešovi, ani upozornění na řadu formálních nedostatků procesu Stříbrnému nepomohlo. Retribuční soudnictví si rozhodně nedělalo starosti s řádným formálním průběhem a komunistická vláda nemínila nechat na svobodě jednoho z mužů 28. října, živou připomínku meziválečné demokracie, muže, kterého navíc neodsoudili oni sami. Držet ve vězení jednoho z nejznámějších předmnichovských politiků a k tomu odsouzeného za propagaci fašismu, spolupráci s okupanty a vlastizradu, to byl trumf, který nebylo hodno pouštět z ruky.

Jiří Stříbrný se ve vězení zabýval i sepsáním svých pamětí. Vznikly patrně v roce 1949, alespoň je toto datum uvedeno na titulní straně II. části.⁴⁵ Dostupný materiál zahrnuje dvě samostatné části, první přibližně devadesátistránkovou, druhou o 131 straně. Strany jsou číslovány a jednotlivé kapitoly navazují na stejné stránce, je tedy možno říci, že celek je úplný.⁴⁶ Autor prozrazuje schopného žurnalistu — stylisticky je text velmi dobrý a dokládá, že Jiří Stříbrný měl i ve vyšším věku velmi dobrou paměť. Ačkoliv je nepravděpodobné, že by měl možnost přístupu k pramenům a literatuře a podmínky ke kvalitní spiso-

43 HÚ Praha, S t ř í b r n ý , J.: *Paměti*, sv. II, s. 123.

44 Tamtéž, s. 124.

45 Jistě však po roce 1948, neboť v textu uvádí autor své nacionále: „Jiří Ferd. Stříbrný (sic !), 68 roků stár, dřívějším povoláním žurnalista...“ HÚ Praha, S t ř í b r n ý , J.: *Paměti*, sv. II, s. 125.

46 Na tento fakt upozorňují je proto, že Jan Hrubý tvrdí, že měl v rukou 600 stran Stříbrného pamětí. Srov: H r u b ý , J.: *Aféry první republiky*. Praha-1984, s. 39.

vatelské práci, cituje poměrně přesně a v opakovaném popisu stejných událostí používá stejných slov a spojení. Po formální stránce lze autora ocenit.

Slabší je sám obsah pamětí. Stříbrný se svým životem zabýval dost podrobně, ale jeho vzpomínky mají mnoho nedostatků. Především se velmi pečlivě vyhýbají nejen nejsoukromějšímu životu — o sňatku jen jedna holá věta, o bratrovi ani zmínka a stejně tak o synovi — ale také všem aférám, které byly se Stříbrného životem tak nerozlučně spjaty. Postrádáme tedy všechna obvinění z úplatků a zneužití úřední pravomoci, všechny informace o kontaktech s podezřelými a pochybnými spolupracovníky. Stříbrný se s velkou oblibou vrací ke vzniku republiky; „mužem 28. října“ se ostatně stal zejména z vlastního rozhodnutí, neboť, jak se zdá, tento termín vymyslel. Uvádí spory s Masarykem i s Benešem k tomuto tématu, ale jen se ospravedlňuje, vyhýbá se silnějším výrazům, které si dříve tak oblíbil. Více nostalgicky vzpomíná — na krásné časy svých politických i žurnalistických začátků, na konec monarchie, ale i na své působení ve vídeňském parlamentu. Drobnějších kreseb z běžného politického života je dokonce více k období 1911–14, než k létům 1918–38. Stříbrný nepřechází ani své vyloučení ze strany národně socialistické, ani svůj politický proces v r. 1947, ale nevěnuje jim mnoho pozornosti a zejména nepřináší nic nového. Vlastnímu vyličení událostí se vyhýbá: „Poměrně málo místa věnoval jsem vyličení celého procesu. Úmyslně...“⁴⁷ Ve svém vzpomínání téká od jedné věci ke druhé, zaplétá se občas i do obecných úvah o cíli života, smyslu dějin, významu osobnosti v dějinách, osobní vzpomínky prokládá exkurzy do světové diplomacie a politiky. Z textu je zřejmé, že pochopil, komu jsou jeho vzpomínky určeny. Výpady proti Masarykovi a Benešovi nejsou tradičně v duchu Poledního listu, ale spíše v intencích Rudého práva a některých prací V. Krále.⁴⁸ Stříbrného ve vězení charakterizuje přesně závěr jeho neuspořádaných memoárů. „Dny dravého a bezohledného kapitalistického řádu už jsou sečteny. Tak jako nedají se spoutati živelní síly — velká voda, burácející smršť, vichřice a pohřbí každého, kdo se jim postaví do cesty, tak už nikomu nepodaří se zastavit postup socialismu.“⁴⁹ Je těžké rozhodnout, zda jde o rezignaci starého muže, nebo naopak o jasnozřivost protřelého politika. Je to odevzdanost nebo varování? V každém případě Stříbrný zůstal svůj, neboť v závěru připojil ještě tři strany doslovu k 28. říjnu v Praze.

47 HÚ Praha, S t ř í b r n ý, J.: *Paměti*, sv. I, s. 72.

48 Např. K r á l, V.: *O Masarykově a Benešově kontrarevoluční protisovětské politice*. Praha 1953.

49 HÚ Praha, S t ř í b r n ý, J.: *Paměti*, sv. II, s. 128.

Jiří Stříbrný zemřel 21. ledna 1955, tedy týden po svých 75. narozeninách, ve věznicí ve Valdicích (okr. Jičín).

JIŘÍ STŘÍBRNÝ VOR DEM NATIONALGERICHT

Es ist unmöglich das menschliche und das politische Porträt des Staatsmanns Jiří Stříbrný zu trennen. Jiří Stříbrný war ein wesentlicher Politiker und konnte nicht die eigene Person von der Politik separieren. Ganz im Gegenteil. Er hat die Politik dank seiner charismatischen Persönlichkeit getan, die lange Zeit seine Parteiangehörige eingezogen und einigen hat. Nur junge Stříbrný war Mann von unerreichbaren sozialistischen Ideale. Sehr bald ist er ein Pragmatiker geworden, der sein Erfolg end seine Macht nur mit Erfolg und Macht seiner Partei identifizierte, und umgekehrt. Er war der blendende Redner und konnte einfach Niveau der logischen Argumentation verlassen, wenn seine Worte augenblicklich willige Ohren gefunden haben.

Als Mitschöpfer der „Pětka“ (der Fünf), die grosse positive Bedeutung hatte, formte er auch die Basis der eigenen Macht. Die politische Gegner sind automatisch persönliche Feinde geworden. Sein Bestreben nach oben hat Stříbrný eine grosse Menge von Feinde geschaffen. Diese Gegner haben die politischen Massnahmen herforgerufen, die Stříbrný beseitigen sollten. Die Weise, durch die die Beseitigung getan wurde, war nicht sauber und zeigte, dass Stříbrný's Entfernung definitiv sein soll. Der XI. Parteitag der tschechoslowakischen Sozialisten, der am 19. September 1926 in Brünn verlief, beseitigte die Hauptwiderspruche zwischen V. Klofáč und Jiří Stříbrný. Stříbrný beschloß, die Macht um jeden Preis behalten und hat sich auf das politische Hasardspiel geworfen. Stříbrný hat gegen seine Gegner alle Mittel angewendet. Seine Benehmen hat ihn der Unterstützung der eigene Partei enthoben. Am Parteitag in Brünn wurde er darum aus der Partei ausgeschlossen.

Auch nachdem er aus der Partei ausgeschlossen worden war, verlor Jiří Stříbrný die Lust zur Politik nicht. Gleich am 8. 5. 1927 gründet er unter dem stolzen Namen Slawische Nationalsozialistische Partei eine neue Partei. Seine Partei ist vielmals umbenannt worden. Sie ist besonders wie Nationalliga „Národní liga“ bekannt. Zur Zeit der Zwitter Republik (nach Münchner Abkommen) zog sich Stříbrný aus dem politischen Leben zurück. Nach dem Krieg hat es ihm aber nicht geholfen. Er war der Verbrechen gegen Republik beschuldigt und ist vor dem Nationalgericht geraten. Das Nationalgericht verurteilte ihn zu lebenslänglichem Zuchthaus. Jiří Stříbrný ist im Gefängnis in Jahre 1955 gestorben.

